

'De Boom en de wereld'

Puffen op het schoolplein - kerndoel 39, 3 & 43

Leerdoel:	- De leerlingen kennen de relatie tussen warmte en de inrichting van de schoolomgeving - De leerlingen kunnen een plan maken om de warmte bij school te verminderen
Tijd van het jaar:	Het jaar rond
Locatie:	Op het schoolterrein, uitwerking in de klas
Tijdsduur:	60-90 minuten

Materialen per groep:

- Plattegrond van het schoolterrein
- Kopieerblad Puffen op het schoolplein (2 zijden)
- Potlood of pen
- Papier en tekenmateriaal
- Zoekkaarten A tot en met E

Vorbereiding:

- Kopieer voor ieder groepje de plattegrond van het schoolterrein. Als er geen plattegrond bestaat, maak deze dan zelf.
- Kopieer voor ieder groepje het 'Kopieerblad 4-9 Puffen op het schoolplein'.
- Bespreek met de directeur of hij/zij in de klas wil komen om naar de leerlingen te luisteren.
- Verdeel de klas in groepjes.

Inleiding:

De wereld wordt telkens een beetje warmer. Dat gaat heel geleidelijk. Je merkt het misschien niet eens. Maar in de winter vriest het tegenwoordig veel minder dan vroeger. Je kunt bijna nooit meer buiten op een bevroren plas schaatsen. Soms heb je geluk en dan gebeurt het toch, maar daarna moet je er vaak weer jaren op wachten.

In maart is de gemiddelde maximumtemperatuur 10 graden en in april 13 graden. Maar steeds vaker is het in maart en april al een paar dagen lang boven de 20 graden. En in de zomer heb je regelmatig een hittegolf. "Nou lekker weertje toch?", zul je mogelijk zeggen. Maar als het in de zomer heel warm wordt op het schoolplein is dat niet meer lekker. Dan gaat bijna iedereen in de schaduw zitten. Soms willen kinderen zelfs liever niet meer naar buiten. Baby's, oude en zieke mensen hebben veel last van die hitte. Maar ook dieren en planten kunnen er vaak slecht tegen. De grond droogt uit. Planten gaan slap hangen en kunnen zelfs verdrogen en dood gaan.

Bomen zorgen voor schaduw. Op een schaduwplek kan de zon de tegels en de school niet opwarmen. En de grond blijft koeler en vochtiger voor planten en dieren.

Uitvoering:

- De leerlingen gaan een plan maken hoe het schoolterrein koeler kan worden.
- Met hulp van het 'Kopieerblad 4-9 Puffen op het schoolplein' gaan de leerlingen eerst met de plattegrond van het schoolterrein van alles in kaart brengen. Daarmee maken ze het uiteindelijke plan.
- De leerlingen gaan in groepjes naar buiten en nemen de plattegrond en het kopieerblad mee.
- De leerlingen voeren het onderzoek uit en vullen de gegevens in. Als ze klaar zijn gaan ze weer naar binnen.

lees verder op achterzijde

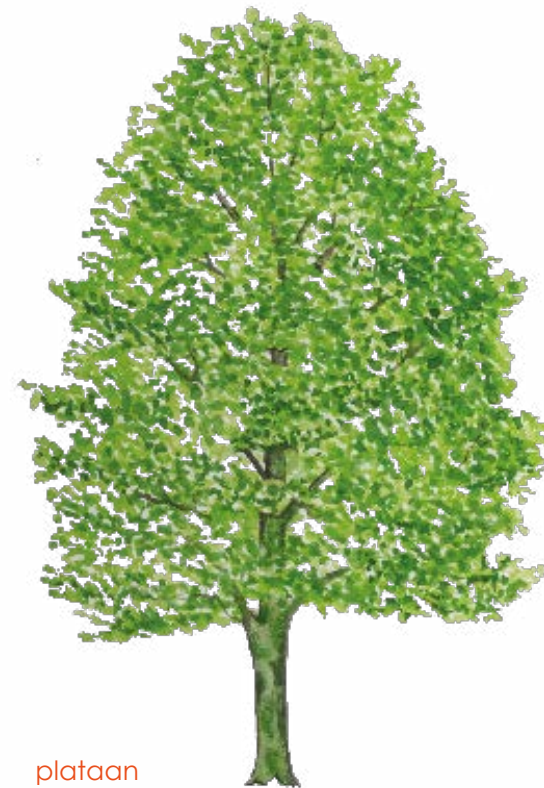
- Na het buitenonderzoek gaan de leerlingen in de klas een koelteplan maken.
- Geef klassikaal aan waar de leerlingen aan kunnen denken als je het koeler wilt maken. Goede ideeën zijn:
 - regenwater in de grond laten lopen. Dan is de grond langer vochtig en blijft het koeler.
 - hoe minder tegels en stenen, hoe koeler het wordt. Stenen eruit en planten erin. Je moet natuurlijk nog wel ruimte hebben om te lopen en te spelen.
 - alle extra planten helpen.
 - met meer bomen komt er meer schaduw en wordt het minder snel warm.
 - een schaduwplekje onder een overkapping of onder een parasol.
 - vetplantjes op het dak.

De leerlingen hebben vaak nog andere goede ideeën, die juist specifiek voor de omgeving van de school zijn.

- De leerlingen gaan een duidelijke tekening van hun plan maken.
- De leerlingen bekijken elkaars plannen en kiezen met de klas het beste Koelteplan.
- Vraag aan de directeur van de school of hij/zij in de klas wil komen. De leerlingen vertellen wat er op het schoolterrein veranderd kan worden en waarom en presenteren hun ideeën. De leerlingen vragen of de directeur het schoolplein wil aanpassen om zo hittestress tegen te gaan. Misschien kunnen de leerlingen zelf onderdelen van hun plan uitvoeren.

Is het schoolterrein al groen?

Het kan zijn dat de school al een heel groen en koel schoolterrein heeft. Laat de leerlingen dan een plan maken voor de straten in de buurt van de school. Dan brengen de leerlingen eerst de bomen in de straat, trottoirs en voortuintjes in beeld en bedenken ze in de klas hoe ze de buurt hittestressbestendiger kunnen maken. Dit idee kunnen ze naar de gemeente sturen.

plataan

Met dit onderzoeksblad ga je buiten op zoek naar allerlei dingen die met de hitte op het schoolterrein te maken hebben. Daarbij is de plattegrond van het schoolterrein heel belangrijk. Die moet je dus ook bij je hebben.

Je tekent op de plattegrond van het schoolterrein de plaatsen waar bijvoorbeeld regenpijpen aan de muur zitten of waar bomen staan. Met de plattegrond maak je straks je eigen koelteplan voor jouw school.

1 Waar blijft het regenwater?

Natte grond is koeler dan droge grond.

Waar gaat het regenwater naar toe dat op het dak van de school valt?

Waar gaat het regenwater naar toe dat op de grond valt?

Teken op de kaart waar regenpijpen en afvoerputten zijn.

2 Waaruit bestaat het schoolterrein?

Is het open grond, zijn het stenen, of is er van alles te vinden?
Denk aan gras, zand, grind, tegels, water.

Teken dit in op de kaart.

3 Staan er bomen op het schoolplein?

Zo ja, welk soort(en)?

Hoeveel staan er?

Hoe groot zijn de bomen?

Teken de bomen in op de kaart.

4 Staan er struiken op het schoolplein?

Hoeveel struiken staan er?

Teken de struiken in op de kaart.

5 Andere elementen

Wat staat er nog meer op het schoolplein?

Teken dit in op de kaart.

Zoekkaart A: Bomen & Bloeiwijze

♀ = vrouwelijk

♂ = mannelijk

Appel

- bloeit in april/mei
- roze of witte bloemblaadjes
- bestuiving door insecten

Berk

- bloeit in april/mei
- vrouwelijke katjes staan recht omhoog boven op de takken
- mannelijke bloemen in hangende gele katjes
- windbestuiving

Beuk

- bloeit in april/mei
- mannelijke katjes hangend in ronde trosjes aan een steeltje
- vrouwelijke katjes onopvallend
- windbestuiving

Den (grove den)

- bloeit in mei/juni
- grote mannelijke bloemen, oranje met geel stuifmeel
- kleine vrouwelijke bloemen
- bestuiving door wind en insecten

Douglas

- maart/ april
- mannelijk gele bloemen hangend aan de onderkant van een takje
- vrouwelijke rode bloemen zitten aan het uiteinde van een takje
- windbestuiving

Eik (zomereik)

- bloeit in april/mei
- mannelijke bloemen in hangende lichtgele sliertjes
- vrouwelijke bloemetjes onopvallend
- windbestuiving

Els

- bloeit in februari/maart
- mannelijke katjes hangend
- piepkleine vrouwelijk katjes
- windbestuiving

Es

- bloeit in april/mei
- kleine bloemetjes in paarse bosjes, nog voor het blad uit de knop komt
- windbestuiving

Esdoorn (gewone esdoorn)

- bloeit in mei
- bloemen in hangende trossen
- de bloemetjes hebben een gele kleur
- bestuiving door insecten

Iep

- bloeit in maart/april
- onopvallende kleine rode bloemetjes als kleine boeketjes
- windbestuiving

Kastanje (paardenkastanje)

- bloeit in mei
- grote witte bloemen, rechtopstaand als kaarsen
- bloemtrossen zijn ongeveer 30 cm lang
- bestuiving door insecten

Lariks/lork

- bloeit in april
- vrouwelijke bloemen rechtop op de tak in schubbe bolletjes
- kleine mannelijke bloemen met bundeltjes gele meeldraden
- windbestuiving

Voor lesmateriaal ga naar onze website: www.boomfeestdag.nl of scan de QR-code

Zoekkaart A: Bomen & Bloeiwijze

♀ = vrouwelijk

♂ = mannelijk

Lijsterbes

- bloeit in mei
- roomwitte bloemtrossen
- bloemen geuren sterk
- bestuiving door insecten

Linde

- bloeit in juni
- gele bloemen
- bestuiving door bijen en nachtvinders

Plataan

- bloeit in mei
- bloemen in hangende bolletjes aan een steel
- aparte kleine mannelijke en grotere vrouwelijke bolletjes aan 1 boom
- windbestuiving

Populier

- bloeit in april/mei
- tweehuizig: mannelijke (rood) en vrouwelijke katjes aan verschillende bomen
- windbestuiving

Robinia

- bloeit in mei/juni
- trossen met witte bloemen zijn 10-20 cm lang
- bestuiving door bijen en hommels

Spar

- bloeit in april/mei
- vrouwelijke bloemen in top van de boom
- mannelijke gele bloemen aan het eind van hangende twijgen, verspreid door de boom
- windbestuiving

Tamme kastanje

- bloeit in juni/juli
- lange, dunne en lichtgele mannelijke katjes
- vrouwelijke katjes onopvallend
- bestuiving door insecten

Walnoot

- bloeit in april
- mannelijke katjes hangend
- vrouwelijke bloemen staand met 2 grote gekromde stempels aan de top
- windbestuiving

Wilg

- bloeit in maart/april
- tweehuizig: mannelijke (geel) en vrouwelijke (groen) katjes in verschillende bomen
- bestuiving door insecten

Voor lesmateriaal ga naar onze website: www.boomfeestdag.nl of scan de QR-code

Zoekkaart B: Bomen & Bladeren

Appel

- bladeren zijn eivormig en aan de top spits
- veernervig
- de rand is gezaagd of gekarteld
- de onderkant van het blad is dichtbehaard

Berk

- hartvormige bladeren
- veernervig
- gezaagde (hakkelige) rand
- de bladeren worden vroeg in de herfst gelig en vallen half oktober al af

Beuk

- ovale bladeren
- veernervig
- de rand is licht gegolfd en gaaf
- de jonge bladeren zijn zacht behaard

Den (grove den)

- ongeveer 6 centimeter lange dunne naalden
- de nerven zijn bijna niet te zien
- de bladrand is gaaf
- de naalden staan met z'n tweeën bij elkaar in een bundeltje

Douglas

- dunne, buigzame donkergroene naalden van 2-3 centimeter
- de naalden hebben twee witte strepen aan de onderkant
- de naalden hebben een sinaasappelgeur

Eik (zomereik)

- ovale bladeren
- veernervig
- gegolfde bladrand
- de bladeren hebben maar een heel kort steeltje

Els

- ronde of hartvormige bladeren
- veernervig
- gezaagde bladrand
- in de herfst verkleuren de groene bladeren bijna niet; die vallen er groen van af

Es

- een samengesteld blad: blad met allemaal kleine, puntige blaadjes aan de middennerf
- veernervig
- gezaagde bladrand
- bladeren staan tegenover elkaar aan de tak

Esdoorn (gewone esdoorn)

- handvormig blad
- handnervig
- bladrand grof gezaagd
- de bladeren staan tegenover elkaar aan de tak

Iep

- ovale toegespitste bladeren - veernervig - bladrand dubbel gezaagd - linkerrand en rechterrand van het blad

Kastanje (paardenkastanje)

- een samengesteldblad met 5 tot 7 losse blaadjes
- handnervig
- dubbel gezaagde bladrand
- de afzonderlijke blaadjes zijn niet even groot, van 10 tot 20 cm lang

Lariks/lork

- dunne naalden in bundeltjes van circa 20 naalden bij elkaar
- gave bladrand
- de nerven lopen naast elkaar in het blad
- verliest zijn naalden in de winter

Voor lesmateriaal ga naar onze website: www.boomfeestdag.nl of scan de QR-code

Zoekkaart B: Bomen & Bladeren

Lijsterbes

- samengesteld blad
- veernervig
- bladrand gezaagd
- één blad heeft meestal 11 tot 19 kleine blaadjes, die zelf geen steeltjes hebben

Linde

- hartvormige bladeren
- veernervig
- bladrand gezaagd
- de bovenkant van de bladeren is donkergroen, de onderkant is lichter van kleur

Plataan

- handvormig blad
- handnervig
- bladrand getand
- groot en stevig blad

Populier

- vaak hartvormige bladeren - een beetje handnervig
- bladrand gegolfd of gekarteld - soms met een doorschijnende bladrand en een platte steel

Robinia

- samengesteld blad
- veernervig
- bladrand bijna gaaf
- kleine ovale deelblaadjes in paren met 1 eindblaadje

Spar

- afzonderlijke naalden (niet in bosjes bij elkaar)
- nerven in lengte door de naald
- bladrand gaaf
- de onderkant van de naalden is vaak wat lichter van kleur

Tamme kastanje

- langwerpigblad
- veernervig
- bladrand getand
- het blad wordt langzaam breder en naar de top toe weer smaller

Walnoot

- samengestelde bladeren
- veernervig
- bladrand bijna gaaf
- deelblaadjes in paren met 1 eindblad

Wilg

- smallangwerpig blad
- veernervig
- bladrand gezaagd
- onderzijde blad is vaak wat grijs van kleur

bladvormen:

gaaf

gezaagd

getand

gekarteld

gegolfd

smal lang blad

ovaal blad

hartvormig blad

rond blad

handvormig blad

samengesteld blad:

Voor lesmateriaal ga naar onze website: www.boomfeestdag.nl of scan de QR-code

Zoekkaart C: Bomen & vruchten en zaden

Appel

- september
- groene, rode of gele appels
- zaden: pitjes in klokhuis
- verspreiding door dieren

Berk

- juli/augustus
- trosjes met zaadjes (lampionnetjes)
- zaadjes lijken op vlinders
- windverspreiding

Beuk

- september/oktober
- beukenootjes in stekelige napjes (hoedjes)
- driehoekig beukenootje is het zaadje
- verspreiding door dieren

Den (grove den)

- zomer (zadenrijp), vruchten heel het jaar te zien
- zaden met vleugels
- verspreiding door wind en dieren

Douglas

- zomer(zaden rijp), vruchten heel het jaar te zien
- hangende kegels met drietandige dekschubben die lijken op slangentongen
- vlezige zaden tussen de dekschubben
- verspreiding door wind en dieren

Eik (zomereik)

- september/oktober
- eikels aan een napje (hoedje)
- bolvormige zaden: de eikeltjes zelf zijn langwerpig
- verspreiding door dieren

Els

- winter
- houtige elzenpropjes blijven ook in de winter aan de boom
- zaadje kan blijven drijven op water
- windverspreiding

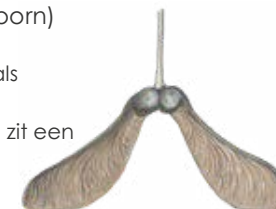
Es

- oktober/november
- vruchten in grote hangende bossen
- zaad is een vleugelnootje
- windverspreiding

Esdoorn (gewone esdoorn)

- september/oktober
- vruchten met vleugels als helikopters
- bij iedere vruchtvleugel zit een bolvormig zaadje
- windverspreiding

lep

- mei
- rondachtige vruchtjes met dun vliesje
- zaadje zit midden in het vliesje
- windverspreiding

Kastanje (paardenkastanje)

- oktober
- vrucht is een bolster met enkele stevige stekels
- het bruine glimmende zaad zit in de bolster
- verspreiding door dieren

Lariks/lork

- vanaf september
- kleine ronde kegels met schubben
- zaadjes met een vleugeltje zitten tussen de schubben
- verspreiding door wind en dieren

Voor lesmateriaal ga naar onze website: www.boomfeestdag.nl of scan de QR-code

Zoekkaart C: Bomen & vruchten en zaden

Lijsterbes

- augustus-oktober
- oranje bessen in trosjes
- de pitjes (zaden) zitten in het besje
- verspreiding door vogels en andere dieren

Linde

- september
- kleine nootjes in een trosje aan een speciaal blaadje
- de bolvormige nootjes zijn de zaden
- verspreiding door de wind

Plataan

- augustus
- bolvormige vruchten met stekeltjes hangen aan lange stelen in de boom
- pluizige zaadjes zitten in zo'n bolletje
- windverspreiding

Populier

- mei - juli
- de vrouwelijke katjes zitten vol wollig vruchtpluis
- de zaadjes met pluis komen los uit het katje
- windverspreiding

Robinia

- september
- lange peulen (5-15 cm)
- in de peul zitten meerdere zwarte zaadjes
- verspreiding door de wind

Spar

- november/december
- langwerpige kegel tot 15 cm - zaadjes met vleugeltje zitten tussen de schubben van de kegel
- verspreiding door wind en dieren

Tamme kastanje

- oktober
- kastanjes in een prikkende bolster met fijne stekels
- afgeplatte bruine kastanje heeft een pluimpje aan het puntje
- verspreiding door dieren

Walnoot

- oktober
- groene bolster
- zaden zijn een houtige noot (het binnenste is eetbaar)
- verspreiding door dieren

Wilg

- mei/juni
- de uitgebloeide vrouwelijke katjes zitten vol pluis
- pluizige zaadjes
- windverspreiding

Voor lesmateriaal ga naar onze website: www.boomfeestdag.nl of scan de QR-code

Zoekkaart D: Bomen & Knoppen

Appel

- knoppen verspreid
- donkere knoppen
- met hier en daar witte beharing

Berk

- knoppen verspreid
- knopschubben groen en bruin
- 1 eindknop, vaak eirond

Beuk

- knoppen verspreid
- knopschubben zijn roodbruin en glad
- smalle spitse knoppen staan ongeveer in 1 vlak

Den (grove den)

- knoppen verspreid of kransgewijs
- bruine knopschubben
- de schubben blijven vrij lang aan de tak zitten

Douglas

- knoppen aan het einde van een takje
- bruinrode, eivormige, spitse knoppen

Eik (zomereik)

- knoppen verspreid
- de vele knopschubben zijn bruin
- de knoppen zitten in groepjes aan het einde van de twijg

Els

- knoppen verspreid
- de eironde gladde knoppen zijn eerst groen en later vaak paars
- de knoppen zitten op een steeltje aan de tak

Es

- knoppen 2 aan 2 tegenover elkaar
- knopschubben zijn donkergrijs of zwart
- meestal een grote eindknop

Esdoorn (gewone esdoorn)

- knoppen 2 aan 2 tegenover elkaar
- knopschubben zijn heldergroen met een bruine of roodbruine rand
- de knoppen zijn eirond

Iep

- knoppen verspreid
- groene, bruine of roodachtige knoppen
- aparte bladknoppen (puntig) en bloemknoppen (rond)

Kastanje (paardenkastanje)

- knoppen 2 aan 2 tegenover elkaar
- de knopschubben zijn bruin en glimmend
- de knoppen zijn kleverig

Lariks/lork

- knoppen verspreid
- piepkleine bolletjes aan de takken waaruit de naalden komen

Voor lesmateriaal ga naar onze website: www.boomfeestdag.nl of scan de QR-code

Zoekkaart D: Bomen & Knoppen

Lijsterbes

- knoppenverspreid
- de knopschubben zijn paarsachtig
- de knoppen zijn bedekt met dichte grijze haren

Linde

- knoppen verspreid
- de knoppen zijn groen of rood
- de knoppen zitten in 2 rijen

Plataan

- knoppen verspreid
- knop is meestal roodachtig
- de knop heeft maar 1 knopschub

Populier

- knoppen verspreid
- de knopschubben zijn groen en bruin
- 1 eindknop
- de knoppen zijn kaal en vaak een beetje kleverig

Robinia

- knoppen verspreid
- heel kleine knoppen die bijna niet te zien zijn
- aan beide kanten van de knop zitten vaak stekels

Spar

- knoppen verspreid
- bruine knoppen
- de knoppen zijn eivormig en spits

Tamme kastanje

- knoppen verspreid
- knop is roodbruin
- over de twijgen (dunne takjes) lopen lange dunne streepjes, in de lengterichting

Walnoot

- knoppen verspreid
- donkere knopschubben
- een grotere eindknop aan de tak

Wilg

- knoppen verspreid
- de knoppen hebben maar 1 knopschub, die lichtgroen met roodbruin is
- er zijn aparte bloemknoppen en bladknoppen

Voor lesmateriaal ga naar onze website: www.boomfeestdag.nl of scan de QR-code

Zoekkaart E: Bomen & Schors

Appel

- schors meestal donkerbruin
- oude schors schilfert af in kleine rechthoekige plaatjes

Berk

- opvallend witte schors met donker gekleurde banden
- de papierberk vervelt; je kunt er repen van de bast affrekken

Beuk

- schors grijsachtig
- dunne gladde schors

Den (grove den)

- grijsbruin tot roodachtige schors
- oude stammen met meer vlakke plaatjes met diepe groeven daartussen

Douglas

- schors van jonge boom (links): grijs met veel bobbels de hars bevatten (harsblaren)
- schors van oudere boom (rechts): bruin, kurkachtig met niet al te diepe groeven

Eik (zomereik)

- stam donkergrijs
- ruwe geribbelde schors

Els

- oudere schors is grijsbruin
- oude schors barst en krijgt groeven

Es

- grijsbruine schors
- de schors van oude essen heeft diepe groeven

Esdoorn (gewone esdoorn)

- grijsbruine schors
- ondiepe kronkelige barsten

Iep

- grijsbruine schors
- oude schors heeft lange doorlopende groeven van beneden naar boven

Kastanje (paardenkastanje)

- grijsbruine of roodachtig-bruine schors
- wat gegroefde schors

Lariks/lork

- rood-ofgrijsbruine schors
- gegroefde en gedraaide schors

Voor lesmateriaal ga naar onze website: www.boomfeestdag.nl of scan de QR-code

Zoekkaart E: Bomen & Schors

Lijsterbes

- meestaleen gladde zilvergrijze schors
- schors met horizontale strepen of ringen

Linde

- bruinachtige schors
- schors met veel ondiepe groeven

Plataan

- buitenkant bast grijsbruin
- omdat schors met laagjes afschilfert, krijgt de stam grote geelachtig-groene en bruine vlekken

Populier

- jonge schors meestal glad en grijs
- oude schors grijsbruin met zeer diepe onregelmatige groeven

Robinia

- lichtbruine schors
- heel diepe groeven in de stam

Spar

- grijsbruin tot roodachtig-bruine schors
- diepe groeven

Tamme kastanje

- bruine schors
- diepe groeven in de lengte van de stam

Walnoot

- grijzeruwe stam
- groeven in lengterichting

Wilg

- lichtbruine buitenkant met donkere groeven
- zeer ruwe schors met dikke schorsranden

Voor lesmateriaal ga naar onze website: www.boomfeestdag.nl of scan de QR-code

